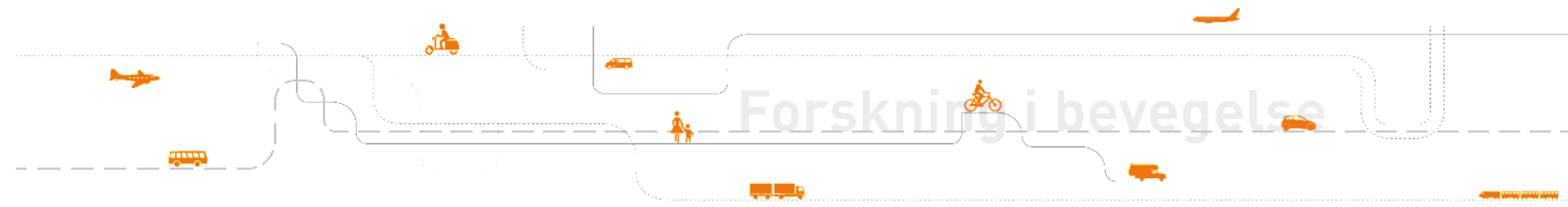

Under hvilke betingelser vil belønningsordningen fungere?

- Sett i lys av tre teoretiske perspektiver

Petter Christiansen, Oddgeir Osland og Frode Longva

Struktur

- Bakgrunn
- Om belønningsordningen
- Resultater
- Tre utfordringer – incentiver, informasjon, politikk
- Mulige betingelser for at avtalen fungerer

Bakgrunn

- Sentrale virkemidler ligger utenfor statlig kontroll
  - Men flere er innenfor kommunal forvaltningskontroll
- Hvordan kan øvre forvaltningsnivåer stimulere til tiltak på lavere forvaltningsnivå?
- Vi ser på:
  - *Hvordan påvirker slike ordninger lokal politikk?*
  - *Hva er betingelsene for at belønningsordningen skal bidra til måloppnåelse?*

Om belønningsordningen

- Etablert i 2004
- Stimulere til bedre fremkommelighet, miljø og helse i storbyområdene
- Biltrafikken skal ikke øke – forutsetter tiltak for å begrense bilbruken
- Endringer
  - *Fra ettårig til fireårige avtaler*
  - *Sterkere fokus på restriktive virkemidler*
  - *Sterkere fokus på indikatorer/måloppnåelse*
  - *Økte økonomiske rammer*

Utvikling – økonomiske rammer

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Sum
Oslo	25	40	60	63	66	80	20	60,1		180	594
Bergen	17	25	25	30	32	40	55	70	150	168	612
Trondheim	10	10	10	15,2	17	60	95	105	110	110	542
Stavanger	1										2
Kristiansand	10	15	25	17,1	18	80	80	65	60	45	415
Tromsø			5	7	3,7	3,4	6				25
Buskerudby					4		30	60	90	100	284
Sarp/Fredr.						7	2	6			15
Skien/Porsg					6	9	10	25			50
Sum	75	115	150	154	156	302	333	431	410	673	2769

Nesten 800 % økning

Tidligere evalueringer (evaluert av Urbanet UA rapport 34/2012 og Urbanet 2007)

- Måloppnåelse
  - Ved ettårige avtaler ingen reduksjon i biltrafikk
  - Ved fireårige avtaler har Trondheim trolig måloppnåelse, mens usikkert for resten

Tidligere evalueringer (evaluert av Urbanet UA rapport 34/2012 og Urbanet 2007)

- Måloppnåelse
- Restriktive virkemidler
- Kristiansand og Bergen hadde bompenger før siste avtale
- Kristiansand økt bompenger (køprising)
- Bergen økt bompenger
- Trondheim økt bompenger og kjøprising

Tidligere evalueringer (evaluert av Urbanet UA rapport 34/2012 og Urbanet 2007)

- Måloppnåelse
- Restriktive virkemidler
- Bruk av ressurser
- Ettårig avtaler: Taksttiltak
- Fireårige avtaler: vridning mot investeringer

Utfordring (i): Incentiv

- Det viktigste/letteste instrumentet for å endre adferd er incentiver
- Hypotese: Hvis incentivene er på rett nivå vil det medføre økt effektivitet
- Forutsetninger
  - *Byene vil søke om midler*
  - *Incentivene er tilstrekkelig for å overkomme barrierer*
  - *Utfordringen er å finne «rett pris»*
- Positivt utfall kan forklares med at incentivnivået er rett (Trondheim), mens ved negativt utfall må incentivnivået økes (Bergen, Kristiansand, Buskerudbyen)
  - *Løsningen er å øke incentivene*

Utfordring (ii): Informasjon

- Prinsipal- agent legger vekt på at det kan være motstridende mål og asymmetrisk informasjon. Implisitt at aktører har strategisk atferd
- Dette vil medføre transaksjonskostnader som bør veies mot gevinstene prinsipalen får av ordningen
- Asymmetrisk informasjon og opportunistiske aktører kan føre til at aktører utnytter ordningen

Utfordring (ii): Informasjon

▪ Utfordringer (i)

- *Vil byene innføre tiltakene som er spesifisert i søknaden?*
- *Hva er effektene av framtidige planlagte tiltak?*
- *Kan et utfall kobles direkte til belønningsordningen?*
- *Oppnår kommunene ønsket utfall?*

▪ Flere årsaker til at byene ikke når avtalen

- *Økonomisk utvikling (også vekst i næringstransport)*
- *Arealutvikling (i byer og utenfor avtaleområdet). Arealutviklingen påvirkes av etterspørselen etter sentral-desentraliserte boliger*
- *Infrastrukturutbygging med bygging av flere veier*
- *Manglende virkemiddelbruk*
- *Lite aksept blant politikere og befolkning for nødvendige virkemidler*

Utfordring (ii): Informasjon

- Det er ikke mulig å kontraktsfeste seg ut av alle årsakene til at byene ikke når avtalen
- Teorien vil anbefale å avgrense ordningen (til eksempelvis virkemiddelbruk, konkrete prosjekter) eller ha lange åpne avtaler

Utfordring (iii): Politikk

- Legger mer vekt på felles verdier/ forståelse mellom stat og kommune om mål og virkemidler
- Avtalen kan ikke tolkes apolitisk – avtalen vil derfor være sårbar for
  - *Politiske endringer på nasjonalt eller lokalt nivå*
  - *Politiske skillelinjer*
  - *Hvem som velges til å delta i BO*
  - *Kriterier for tildeling og utforming*
  - *Oppfølging/sanksjoner*
- Vil ikke isolere studie av årsak til kun belønningsordningen (bypakke, behov for investeringer, etc)

Utfordring (iii): Politikk

- Hypotese: Avtalen vil ha størst effekt i byer som har felles verdier og forståelse som regjeringen
  - *Vil forklare Trondheims suksess med samsvarende verdier/politisk målsetting som BO*
- Vil spå barrierer der det er lite aksept lokalt eller manglende samsvar mellom statlig og lokalt nivå knytte til målsetting og virkemiddelbruk
  - *Vil fremheve det manglende samsvaret mellom problemforståelse, aksept og virkemiddelbruk i Bergen, Kristiansand og Buskerudbyen*
- Vil spå usikkerhet mtp hvordan avtalen følges opp og utformes
- Vil argumentere for belønningsordningen som et finansieringsmiddel, ikke et styringsmiddel

Mulige betingelser for suksess

- Avgrensning av byer? (til byer uten bypakker?)
- Avgrense ordningen til tiltak/utvikling som kan måles og som byene styrer (drift av kollektivtransport, virkemiddel?)?
- Midlene inn i storbytilskudd?
- Forvaltningsgrenser (ansvarsforhold, kommunegrenser)
- Endret statlig prioritering?